

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ՅՐԱՆՍԱ
ՄԱՍ 18 ԻՍԵՆՆԵ ՀԱԳԳԵՆՏԱ
ԲԱՐԼԱՄԵՆԻՍԻՆ ԱՅՏԸՂԸ ԹԵՃԻՇԷ

Մ. ԹԻԼԻՆ ՆԷՀԱՏԷԹԻ

Մանուկներն 1876 ընծը նկատելիորեն
պազրոյէ

Պունուկներն ես ու մանկ
տէրեւարքնա տալարմ, չինքն, օր-
տու տէնելմէն չանան պիր օրտուեա
մալիք օլմագ իշին նէ գատար վազըթ
պէքլմէն, տէր իտիմ քէնտու քէն-
տումէ: Վէ ֆիքրլէրն պուլունտու-
ղու այնի հալտէ, վէ Բարիստէ կէզէն
պիր թագըմ թէվաթուրլարը իշիտիպ-
տէ իշ կէօրմէմէք, գայիկիք վէ գուտ-
րէթսիլիք արեւմէթի իտի: Տայիմա
իլթիլիք իշինտէ վազըթ կէշիլիք վէ
Բարիստէ ատէթա հիւքմ իտէն պիր
թագըմ սէֆիլէրն հագընտան կէլէ-
մէզ իտիք:

Պանա չէօյլէ տէրլէր իտի. «պու ա-
տամար, զանն իթտիլիկ գատար
քէօթիւ ատամ տէյիլ տիրլէր, պու-
լարն իշինտէ էօյլէ ատամլար վարտըր
քի եալնըզ պիր չէյտէն տօլաեք էսէֆ
իթմէքտէ տիրլէր, եանի, ճիւմհուրիյ-
եթիլն թէշիլքէտէ պուլունմագուտ
օլմասընտան վէ իշթէ գըզլընըզլարը-
տա պուլունտան տըր: Պունլարն էֆքեա-
րընճա, Մէճիւս, հիւքիւմէթի միւս-
թաքիլէ թարափտարընտան իպա-
րէթ օլուպ, ճիւմհուրիլէթի տէվիրմէք
իշին պիր ֆըրսաթա պէքլմէքտէ
տիրլէր: Ֆիլվազը մէրգուլման ապըլար-
տան չօղու, ճիւմհուրիլէթի թէշի-
քէտէ պուլունմագուտ օլմասը հագ-
ընտա քէնտիլէրէ հէր նէ քի սէօյ-
լէր իտի իտէ, ինանըլար, ֆագաթ
պուլունտ իլէ պէրապէր տէ գօմիւնիսթ
տէյիլ իտիլէր: Պազըլար, գալիլանըն
հէրարէթի իլէ պիր գաշ հաֆիթա սօն-
րա գօմիւնիսթ օլտուլար, ֆագաթ չօգ-
լարը էօյլէ ինանըլար իտի քի ճիւմ-
հուրիլէթ թէշիլքէտէ տիր տէյիլ:

Թարափընդա կէօնտէրիլէն ատամ-
լարա չէօյլէ տէր իտիմ. «պէն, սիլիլն
ճիւմհուրիլէթ թարափտարը տէտիլի-
նիլ ատամլարտան տէյիլիմ, էսքի պիր
հիւքիւմէթի միւսթաքիլէ թարափտա-
րընճա, ֆագաթ, ճիւմհուրիլէթի պա-
նա էմանէթ մագաթմընտա թէսլիմ իյ-
լէտիլէր, օնուլն իշին, սատըգանէ սու-
րէթտէ, մէզքիւր էմանէթի հըֆը ու
վիլպէլ իտէճէյիմ: Մէճիւս, ճիւմհու-
րիլէթի տէվիրմէք մէյիլալ տըր գան-
նըլէ, հագընտա իթիլիւրա իտէնօր-
սընըզ, պէօյլէ պիր նիլէթ Եօգ տըր,
վէ հէր հալտէ սիլիլէր թէճէմին իտէ-
րիմ քի պէն ճիւմհուրիլէթի տէվիր-
մէսինէ քէնտիլ թարափըմտան եարտըմ
իթմէյիլէթ: Պանա միւրաճաթ իտէն-
իլէր, սէօղ վիլիպ տէ, իճրասըն-
տա պուլունմագալըզ իտէմէզ օլտու-
ղումու պիլիլիլէր իտի: Տիւլէք տիր քի,
պուլունտան նէղ իտիտէ աղ չօգ նամուս
ու իթիլպարմ վար իտի:

Պանա չու լիւսըն տալի գուլա-
նըլար իտի. «իտան պանտէրալըն
գիւշատ իթմէյիլէ հազըր կէօրիւնէն
պու տատմարըն իշինտէ էն զիեատէ
էմիլ իթիլալ իւլլէ տալիլանիլար ի-
լէ ուլաշալար, իլլէրիտէ էօյլէլէր վար-
տըր քի, ճիւմհուրիլէթի թէշիլքէտէ
պուլունմագալըզ հագընտա քէնտի-
լէրիլն թէճէյիլ «Էրտըղընըզտա քիզ-
գաթլարընը թահրիլ իտէպիլիլիլիլիլ:
Պէն պու սէօղլէրէ, էկէր պուլունտան
ըրգուսու լիւսընտանէ իտէ, ան:

Լէրի ալտաթման հագըրմ տէեքէք
ճէվապ վէրիլ իտիմ:
Պունլարտան էօյլէլէր կէօրտիւմ-
քի հիլ թանըմազ իտիմ: Պունլար,
քէնտիլէրէ վիրտիլիլ իլլահաթլարտան
սօնրա, «չօգ էյիլ, թօրլար սիլլէ թէս-
լիմ օլունմագալ տըր» տէտիլէր, վէ
պէն տալիլ, «էօյլէ օլտուղու հալտէ,
աղ վազըթտան ապիլիլ հալ իտտէ ի-
տէր» ճէվապըն վիրիլ իտիմ:

Բարիս հիսարլարը իւզէրիտէ պա-
թարեալարտա 2000 վարէ թօր վար ի-
տի, Պու թօրլար, օլ վազըթ, պիլիլմ
իշին օլ գատար թէշիլքէլ տէյիլ ի-
տիլէր, ֆագաթ Բարիստէ 230 բարե-
յէ եագըն ալիլէր թօրլար տալիլ վար
իտի, վէ իշթէ պու թօրլարը պանա
թէսլիլմ իթմէք վատ օլունտու իտի:
Պու վալիլ պանա չօգ տէֆա իթտի-
լէր, ֆագաթ հիլ պիր տէֆասընտա-
տա, մէզքիւր վատիլն իճրասընտա պու-
լունտան օլմար:

Իշթէ մէզքիւր թօրլար հագընտա
վուզու պուլունտ վագալարը պէր վէճհի
աթիլ պէնտան իտէրիմ. վէ պուրաճըզ-
տա իտէճէյիմ հիլքեայէ, Բրուսիալը-
լարըն Բարիսէ կիրմէլէրիլէն այիտ տիր,
պու չէյ, իտեանա պաշլըճա պէհանէ
օլմուշ տուր:

Ապիլիլ հալ թարափտարը օլմար,
միլլէթ մուհաֆըզ ապաքիլիլ սիլլընտէն
չըզմըլար վէ պու սուրէթլէ Բարիսի
ֆէնա պիր գատէրէ թէսլիլմ իտէր օլ-
տուղլարընը վէ Բարիսիլն պաշլընա կէ-
լէն պիր թագըմ պէլիլէլէրտէն սօնրա,
եէնիտէն եէնի պէլալար հագըրլարմագ-
աա օլտուղլարընը պիլմէզլէր իտի:

Միլլէթ մուհաֆըզ ապաքիլիլ սիլլընտէն
չըզմըլար վէ պու սուրէթլէ Բարիսի
ֆէնա պիր գատէրէ թէսլիլմ իտէր օլ-
տուղլարընը վէ Բարիսիլն պաշլընա կէ-
լէն պիր թագըմ պէլիլէլէրտէն սօնրա,
եէնիտէն եէնի պէլալար հագըրլարմագ-
աա օլտուղլարընը պիլմէզլէր իտի:

Մէզքիւր իթիլիլիլ ֆագ, մէրքէլիլ պիր
գօմիլթէ վասըթասը իլէ իպագ օլուն-
մուշ վէ գօմանտանըզ իտէն տէ մէզ-
քիւր գօմիլթէ իտիլ. Շէօյլէ քի միլլէթ
մուհաֆըզ ապաքիլիլ ժէնէրալ տիլ-
րէլ տը Բալատիլիլ տիլնէմէյիլպ, առէ-
թա պիր տիւշմէն օրտուսու մագաթմը-
տա իտի:

Նասըլ օլուպ տէ Բրուսիալըլարըն
Բարիսէ կիրմէլէրիլ, իլլէրիլն պէօյլէ պիր
նէթիլէթտէ գարար գըլմը իտէ, իշ-
թէ սիլլէրէ «պէնտան իտէրիմ, չէօյլէ
քի, էվիլէլիլ օլ գատար քէօթիլ օլ-
մանըզ ֆագաթ գալիլանըն հէրարէ-
թիլտէն կիրմէլէրէ քէօթիլիլէլիլ օլ-
լան պու առամլար, «Բրուսիալըլար
կէլմէքտէ տիրլէր, Բարիսիլ եալմանա
վէ աթիլէլ վիրէճէլլէր տիր» տէնիլիլ
իտի: Էֆէնտիլլէր, Բրուսիալըլարըն,
պէօյլէ պիր նիլլէթի Եօգ իտի, քէնտի-
լէր, նամուս իաթըր իշին, Բարիսի
կիրմէյիլէ մէճպուր օլտուլար, չիւնքի
Բրուսիալըլարտա, սիլ Բարիսիլէրտէն
գօրգարընըզ տէնիլիլ իտի, պուլունտ
իշին օլունտա, Բարիսի կիրմէք իաթէ-
տիլլէր: Ֆագաթ ագըլանէ սուրէթտէ
հարէքթ իլլէմէյիլէ գարար վիրմիլլէր
իտի:

Պու իտուսուլարտա, Բարիսիլլէրէ,

հիւքիւմէթ, Ալմանեա ապաքիլիլն
Բարիսի կիրմէլէրէ մուհաթտէ իլլէմէ-
սի իլէ եանըլար, ֆագաթ, պիլլէ կէ-
լինճէ, պիլ քէնտիլիլիլ մուհաթալ
իթմէլիլիլ տէնտիլ:

Օլ վագըթ, Բարիսիլլէրէ էօյլէ պիր
չէյ եարտըրլար քիլ, պազըլարընըն
օ իշի եարմալարը իլլէմէլիլիլիլիլիլ-
տէն նաշի իտի, ֆագաթ պազըլարընըն
այնի իլի եարմալարը իտէ թապիլաթը
մասալաթտան: Մօնու պաղլէսինտէ
չօգ թօլ վար իտի, պու գատար թօլ-
լարը, տէտիլլէր պուլունտա, Բարիսի
կէթիլլէլիլ, օլմանա քի Բրուսիալը-
լար, էլիլիլլէլիլ տալընտա, Ֆիլվազը,
մէզքիւր թօլլարը Մօն Մարթիլ թէ-
վիլէրիլն կէթիլլէրիլլէր, վէ իշթէ օլ
կիրմէլէրէ պաշլաեարագ, մէրքէլիլ գօ-
միլթէ հիւքիւմտարանէ սուրէթտէ էմի
իթմէլիլ պաշլար:

Էֆքեարը ալմէ, թօրլարըն կէրի
ալընմալըն մուլաթ սուրէթտէ թա-
լապ իտէր իտի:

Մէզքիւր թօլլար քիլմէլիլն եէտիլտէ
իտի իտէ, անլէր իլէ մուհաթալթա-
կիրիլիլտիլ: Քիլմէլիլ իլէ մուհաթալթա-
թա կիրիլիլէլէլ իտի իտէ, թանըմազ
իտիմ, հալ պու քի անլէրէ մուհաթա-
լթ օլունտու: Իլլէ տէֆա տէտիլլէր
քի եանըլէ պիր չէյ տիր օլմուշ, թօր-
լարը ելնէ սիլլէ կէրի վիրիլիլ. ֆա-
գաթ սայիլ պիր թագըմ առամլար
տա, թօրլարը պիլլէ թէսլիլմ իթմէք
իաթմէլիլլէր իտի: Սօնրատան ժէնէ-
րալ լճանըլ հագընտա նէվազը օլ-
տու իտէ, պու իլլէն այնիլիլ վագը
օլտու, չէօյլէ քի, պազըլար, միւ-
մայիլլէյիլ ժէնէրալըն թիլիլիլիլ թու-
թուլմալըն թալապ իլլէտիլլէրիլ հալ-
տէ, տիլլէրիլլէր իտէ, միւմայիլլէյիլ-
հի գուրթալմազ իաթէլլէր իտի: Տի-
մէք քի պու իլլէն իլլէնտէ իլլէլիլ Եօգ
իտի, ֆագաթ, թօրլարը կէրի ալմագ
իլլին թարափըլլարտան պիրիլիլ կիր-
տիլլէր, էվիլլէթ, կէրի վիրիլիլ, տէր-
լէր, պիր սաթթ սօնրա իալլ, կէրի
վիրմէլիլ ճէվապըն վիրիլլէր իտի:

Հալ պու քի այնի վագըթ, պիր չօգ
քիլմէլիլլէր, մալլէլիլլէ մէսլէլ իլլէ մէշ-
ղու օլարագ, Բրուսիալըլարըն ագճէ-
սինիլ վիրմէլիլն պիր չարէսլիլն պագ-
մալ տիրլէր իտի: Ալլը ու իթա իլլէ
մէշղու օլան առամլար, հէրկիլթիլլէ-
լէր եէրտէ, չու իալլին վէ գատար
առամլարըն հագընտան կէլմէլիլլէլիլ-
վէ թօլլարըն էլլինտէն ալմաթըգալիլ-
թիլլարալ իտէմէլիլլէլիլիլ, պուլունտ
եարտըրընըզտա իաթիլլարալ իտէպիլիլ-
սինիլ տէրլէր իտի: Հէր քէս, թօլլար
կէրի ալընմալը իթմէքտէ, վէ պու էֆ-
քեարա իտէ գարը կէլմէք միւշէլլէլ պիր
չէյ իտի:

Թօրլարը գալթ իթմիլ օլմուլար ի-
լէ, անլէրիլ թարափըլլարտան իաթմէլիլ
կիրմէլիլն միանէսինտէ մէզքիւր գօմէ-
տիլա իլլէ տէօրթ տէֆա թէքըրալան-
տը: Մօն տէֆա, թօրլարը կէրի վիրի-
լիլ վէ իթալթ իտէրիլ տէլլէլլէր
սուրէթիլ զահրէտտէ էօյլէ պիր լիւսան
գուլլանտըլար քի պէն տալիլ սէօղլէ-
րիլնէ գարըլպ, պու տէֆա, սահիլհէյիլ-
թօրլարը կէրի վիրիլլէր տէյիլ զանն էթ-
տիմ: Շէօյլէ քի, թօրլարը կէրի ալ-
մագ իլլին, թարափըլլարտան պիր թա-
գըմ առամլար, պէրալէլլէրիլլէրտէ
թօրլարըն նալլիլ իլլին արապա վէ
պարկիլիլ պուլունտուղու հալտէ, Բո-
տեալ մէյտանընա կիրմէլիլլէր ֆագաթ,
պաշլարը գըզմըլ օլմուլար, չիւրհէսիլլէ,
կիլմէ սայիլլէրիլն զալէպէ իթմիլ օլ-
տուղլարընտան, հալլանճա տալար

նըպ, էլլիլլէրէ, «նէյէ կէլտիլիլ պու-
րանա» տէտիլլէր վէ օֆիլիլալարըլըզ
իլլէ թօր արապալարըլըզ կէրի եօլլա-
տըլար:

Մէզքիւր սօն վագանըն իապէրի
հէր եէրտէ եալըլմըլ իտի:
Պունլար էօյլէ միլլէլիլլէլիլիլիլիլ
տալիլանըլար տըր քի պէն իլլէ էվիլլէ
գալիլիլա կիրիլլէլիլ թէքտուլալ կէօս
թէլմիլ օլտուղու հալտէ, կէրի չէ-
քիլմէլիլն միւմքին օլմաթըլըն հիսս
իտիպ, հէր հալտէ մէզքիւր թօլլարը
հիւքիւմ իլլէ գալթ իթմէլիլ տէրիլիլ
քէնտու քէնտումէ: իմտի, պու պապ-
տէ մէշլլէրիլլէ կիրիլիլլէր: Բարիստէ
պէօլիլլէ պիր հէնէճան հիւքմ իլլէլիլլէ-
տէ իտի, էյիլ առամլար տա, քէօթիլիլ-
առամլարտա: ճէնէճանա տիւլար օլմուշ
իտիլլէր էյիլ առամլար, «պէօյլէ պիր
հագաթէթէ թէհամիլ օլունմագալ»,
վէ ֆէնա առամլար իտէ, «գարը գօյ-
մալը վէ թօլլարըլըզ սագալմալընըզ»
տէրլէր իտիլ:

(Տէֆալ)

—Բարիստէ գուհուր իտէն գօմիւն
իլլիլիլլէլիլն եէլիլիլ գուհուրի սէնէսի
օլան մարտի 18ինճի կիւնիլ կէրէք
Լօնտրատա վէ կէրէք ճէնօլալ չէհրիլ-
տէ գօմիւնիլլէլիլ էսաթընա թարափիլիլ
լանլար թարափընտան պէօլիլլէ չէնիլլէ-
լէր վուզու պուլունտ տուր:

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Դուտը Շէրիֆին տէօրթ թա-
րափընը քէշթ ու կիւղար իթմէքտէ
պուլունտան եէտիլ նէֆէր ինկիլիլ Եօլ-
նուլարը, պիր թագըմ Պէտէլիլ թայիլ-
ֆէսինտէն թուլուլալ, էսիլ օլուն-
մուլար իտէ տէ, իլլէլլէրիլլէր տալիլ
կէօնտէրիլլէլիլիլտէն, մէրգուլ Պէտէ-
լիլլէր, գօրգուլարընտան նաշիլ, մէր-
գուլման Եօլնուլարը թէսլիլմ իլլէլիլլէր
տիր:

—Սիլլէլիլ իսկէլիլ ճիլարընտա
քէսլին եէլիլ քիլմէլիլ մաշլէլիլիլտէ
չըմէնտըլլէր իլլին ալընան արապ սա-
հիլլէրի կէլլէն կիւն չէհրիլ էմանէլիլնէ
ճէլպ օլունտարագ, արապալարըն պէհէր
տըլընը իլլին 230 զըշ թէքլիլ օլուն-
մուշ իտէ տէ, պուլունտ գապուլ իթմէ-
լիլլէլ, Ստարագալմ հալլէլլէլիլիլն պիլլէ
գըթա ալլուհալ թագաթիլ իլլէլիլլէլլէր
տիր:

—Պուլլարըն Էկզարըլ էվիլլէլիլ
կիւն Տէրիսաթտէթէ վասըլ օլմուշ տուր:

—Բուսնուգտան ալաֆընիլա մարտ
27 թարիլիլ իլլէ, Լէվընթ Հէրըտա եա-
ղըլմըլ օլան պիր մէքթուպտա շու վէճհ
իլլէ օգունմուշ տուր:

«Ալլըլաթէլիլ ան օլմանըզ, ֆագաթ
Ալլիլլէլիլալալ թահիլիլ իլլմ իթմիլ օլուն-
թօրթօլլիլ պիր տէլիլլէլիլ, պիր ի,
պուլունտ նիլլէթի իլլէ, պիր գաշ այտան
պէլլու Բուսնուգալ ալաթթ իլլէլիլ իտիլ
Պէտպալթըլլըլլէլիլտան հէր նէրէլիլ միւ-
րաճաթ իթտի իտէ գապուլ օլունմա-
տը, պուլունտ իլլէլիլլէլիլ Պուլլար թիւճ-
ճարարը եանընա կիրմէք իլլին Ուլահ
Պուլլաթալ կէլմէլիլ զարար վիրիլլէլիլ
մահը հալլին 22 ինճի բագար կիւնիլ
թիւրմէլիլա կիրմէլիլ իլլէլիլ վարօրա
պիլմէլիլլէլիլ իլլէլիլ, գալթ իլլէլիլ պիրի
կիլիլլէլ, մէրգուլմու իթլ ու կիրիլլէլ ի-
տէլիլ վէ թէքքէլիլ նէրէլիլ տիր տէ-
յիլ սօրար: Տէլիլլէլիլ, պուլունտ իլլէլ-
լիլնէ ճէպիլիլտէն պիր թագալանճա չը-
զարըզ, գալթ իլլէլիլ իլլէլիլլէլիլ արթէլ

գամ ուխտեցին, ոչ ուտել և ոչ ըմպել մինչև արտահանված վարեցան զնոսա: Այս անագորոյն շոկատ հակառակորդաց մեր քուէարկութեամբն բնորդված ազգային և քաղաքական ժողովոյ հայրենասէր անդամները ատենէ յատեն քարշիւղ տանչեցին, ալ չարիք չմնաց՝ որ չի մտաբերեն թափելու այն անձուէր խմբին վրայ: որ իրեն սկզբունք բրած է լոյս, իրաւունք, արդարութիւն և հաւասարութիւն: Եթէ վասակ դարուս մէջ յառնելու ըլլար, իր զաւակներէն կամ արբանեակներէն՝ պիտի կարենար շատ նորանոր բաներ «ուսնիլ»...: Բայց ինչ երկարեմք, պատերազմի հրով ցուրտ սրտերն անգամ չեռացեր էին այն չարաբաւ դաշնակցութեան ներքեւ, եռանդները բորբոքած, և չարին ոգիւր այնչափ վառուած էին, որ սատանայից ժողովը կը մրցէր անոնց հետ:

Նոյն նախագաղաքեալ խմբին պարագլուխներն են Տ. Ալիքսան անուն... կընր մը. Թորոս փափագեան անուն... մարդ մը. Մ. Գրիգոր Հովեան անուն կրօնամոլ... կաթողիկ մը. հայագործ Ս. Օհաննէս անուն... անձ մը. Գրիգոր Երամեան անուն տիրացու մը. Տ. Սարգիս անուն... քահանայ մը. ասոնցմէ զատ մէկ քանի ալ իրենց հետեւող խնկարկու դասալիքներ: — Ազգակործան մարդիկ:

Այս դաշնակից և ուխտեալ մեծասիրտներ, անյեալ յունի. Չորդ շաքաթ գիշեր, Թ. փափագեանի տունը խմբուելով, կորոշեն յաջորդ օրը կիրակէ առաւօտ եկեղեցւոյ մէջ մեծ յիշատիութիւն մը հանել, և ողջամիտ մասին վրայ կոխալով, հալածել և գանակոծել զանոնք, զրուել նոցա սրբազան միութիւն, վհատեցնել զիրենք և լքուցանել նոցա սրտեր. — ինչո՞ւ. — վասն զի ողջամիտ մասը՝ ամեն դատաստանի մէջ իրաւունք վաստկեցաւ, և ճշմարտութիւնն ու հաւասարութիւնը յարգել գիտցաւ. վասն զի 19 դարու արժանի զաւակ ըլլալ և բոտ այնմ գործել կուզէ. վասն զի շահամոլ քահանայից բրած հարստահարութեանց առջեւ՝ պատուար մը կանգնելու համար, անոնց ապրուստը արժանաւոր տարեկանով մ'ապահովել կուզէ, վասն զի եկեղեցւոյ մէջէն առեւտուրը բառնալ, և սրբազան անօթոյ և զրոյ շահու գործիք ըլլալը դադարեցնել կուզէ. վասն զի զիւղին մէջ աղջկանց վարժարան մը հաստատել կուզէ, և հոգեւորի մասին ալ դրամ տալ չուզեր. և այլն և այլն: Եւ արդարեւ նոյն օրը՝ երբ գիւղիս ողջամիտ մասը բոլորովին անտեղեակ յամենայնէ, եկեղեցի եկած սրբաբար խորհրդոյ ժամանակ կաղթելը, առանց գիտնալու թէ նոյն բռնաւորաց շոկատ սուսերօք և բրօք հոն կանգնած, պատերազմական փողին զարնուելուն կ'սպասէին. Տ. Ալիքսան՝ յանկարծ ատենան ելած, իւր ստանձնած դերը խաղալու սկսաւ, այն է՝ կծու և գրգռիչ ծանուցումով մը սրտերը շարժել, եռանդները վառել և խրախուսել... (Իւր այս մեծ յաջողակութիւնը՝ քիչ պատիւ չի բերեր իրեն, որով անշուշտ անուշն ալ անմահացոյց ()):

Աս միայն տեսնեմք՝ որ նոյն օրը ավայրը արքանան դաշտ մը դարձաւ նախարարական Հովեանի աշխուժութեան շնորհիւ: Սրբաբար խորհուրդը խախտեցին, դէմերնին ելածը գանակոծեցին կամ տանջեցին, և եկեղեցին զարհուրելի աղաղակներով լցին: Տագնապալից վայրկեան... Ապա ողջա-

խոհ մասին կուսակից Յովհաննէս Բարսեղեանի և Յովհաննէս Ներսիսեանի վրայ անկած, առաջինը խեղդամահ բռնել փորձեցին, իսկ երկրորդը չարաշար գանակոծելով, խեղճին վրայի հանդերձները պատառ պատառ բրին, անոր համար որ Հովեանի բսած էր թէ փնտրել եկեղեցւոյ խորհուրդը կը խափանէք ձեր պոռչտութեամբ, դուրս ելէք ասկէ, հոս Թադ. խորհրդարան կայ, եթէ բռնելք մ'ուշիք, գացէք հոն զրուցեցէք, այս տեղ թատրոն չէ: իսկ Բարսեղեան՝ տեսնելով որ այն թուրք ամենի վագերաց իւր վրայ դարձած, զինքը խելագամահ բնի կը ճգնին, կեանքը ազատելու համար փութաց քովը գտնուած մէկ փոքր դանակը մերկայցնել, սպառնալով որ հեռանան:

Այս եղանակաւ և եթ իւր օձիք ազատել յաջողեցաւ այն անագորոյն «յովագանբու ձեռքէն, որը անտարակոյս իւր կեանքը պիտի կարճէին, որովհետեւ արի էր ու աներկիւղ, և վերագրեալ հայրենային նպատակաց ջերմ պաշտպաններէն մին իսկոյն խուճարար սկսան ազադակել թէ՛ «Տեսէք Տ. Սարգիսին դանակ քաշուեցաւ»: Սակայն գոթմարդուք չ'ուշայացաւ յաղթական հակառակորդաց ժպիտներն աներեւելի դեմ հինգ վայրկեան չ'անցած, այս վերջինն ալ (Տ. Սարգիս) իւր երկաթածայր ցուպով Բարսեղեանի վրայ յարձակեցաւ զանի հարուածելու համար: — Բայց գտնուեցաւ փնաւող մը. — ոչ երբէք: Նոյն զարհուրելի խառնակութեանց և չիթութեան ատեն, Ազգ. և Գաղաք. ժողովոյ երկայնամիտ անդամոյ և նոցա հետեւողաց բոլորովին չեղոր դերը մը բռնեցին, արդարեւ մեծի գովութեան արժանի է, զի չարեաց տեղի չ'տալու համար մեծ խոհեմութիւն բանեցուցին որ անսովոր կը համարուի բոտ մեղ: Կատարուած այս յեղափոխութենէն հինգ վայրկեան ետեւ ամբողջ զրուած, և եկեղեցին փակուած էր չորս օրի չափ, խուճարար անձանց բացարձակ հրամանաւ:

Հոս աւաստի կ'սկսի կրկնապատկել բռնաւորաց ճիգ և դաւ. զի նոցա խաւար աչեր կրիւք վարագործելով, ամեն տեսակ չարիք արձակ համարձակ գործելէ ետեւ չ'ամաչեցին աստ և անդրն թանալ ամբաստանելու համար թէ «եկեղեցւոյ մէջ Տ. Սարգիսի վրայ «խաւար» քաշեցին, և այլն»: Ոմանք վիճակիս առաջնորդ Բակըր վարդապետի սկսան դիմել, ոմանք ալ քաղաքական (տեղական) կառավարութեան: — Աւագ կը կարգանք Ալիոյ ազգային կեդրոնական վարչութեան վրայ, «անպէտ նախագահ» ի մը տատամտութեամբ կառավարութեան ներքեւ ինկած է. ասանկ այսպանելի վիճակ մը՝ պատիւ չի բերեր կը կարծենք՝ գործն անդամոյ ոմանց... — վերջապէս Ալիոյ առաջնորդ հօր բռնած ձախող մէկ ընթացիկ շնորհիւ, ազգային խելիւր մը տեղական կառավարութեան քննութեանը յանձնուեցաւ, ինչ կըսենք, ճշմարտութիւնը հալածուելու վտանգին մէջ ձգուեցաւ, որով անխրուստութիւնը ի ձեռք բռնակալաց, սկսաւ բացարձակ թագաւորել: Սակայն վաղ կամ անագան ճշմարտութեան յաղթանակելուն համազումն ունիմք արդէն, թող հակառակորդ միապետականք «կուշա մը» խեղան թէ՛ անտաղին մագիչ զօրութեամբ՝ մենք վաստակեցանք դատար: Այո, կը հաւատանք որ կը վաստակուի. զի ուր կը հնչէ մե-

տաղի ձայն, հոն կը լռէ ճշմարտութիւնը, կը հաւատանք որ մետաղի զօրութիւնը այնչափ մեծ է՝ որ անխուստին յաղթանակ և ժպիտ կը շնորհէ, իսկ անմեղին հալածանք, խոշտանգանք և բանտ:

Այսպէս ահա, ազգասէր խմբագիր, մեր հակառակորդաց շոկատ՝ այս անտեղադաքական և անմարդավայել շարժումներն ունեցան մեղ դէմ. որպէս զի հալածեն, տանջեն և զրուեն մեր սրբազան միութիւն: Յանիրաւի բանտարգել տուին նոյն երկու «անմեղ» անձները տեղական կառավարութեան ձեռքով, որն սր անշուշտ մետաղին մագական զօրութենէն շլացած ու յաղթուած, (ինչպէս ստուգելով կը պատմեն արժանահաւատ անձներ ոմանք) խիղճ չ'ընաւ ճշմարտութիւնը թագուցանելով, անխրաւին կողմը «տաշել» բացարձակապէս. փոխանակ բուն յանցարեւները գտնել և պատժելու՝ կայսերական կառավարութեան «սահմանադիր» օրինաց համեմատ:

Կը ցաւիմք որ բարեխնամ տէրութեան օրէնքները՝ գաւառաց մէջ գործող չ'իկայ: Կը ցաւենք որ զեղծութեանը՝ տղքատին իրաւունքն ու ձայնը կը խղզեն. նորա ողորդութիւնը մոխի ընող չ'իկայ: Կը ցաւենք որ բռնաբարութիւնը՝ օրէնքի տեղ գործածողներ կը գտնուին դեռ...:

Արդ՝ մենք մեզի սկզբունքը բրած ենք հալածանք ապրիլ քան չ'աղորդութեամբ բռնապետաց դաշնապարները համբուրել խնկարկուաց նման: Բնաւ նոցա միապետական դրօշները բռն չ'առաջել ուխտած եմք, բնաւ անոնց խաբէպատիր խօսքերուն եւ յուսադրութեանց՝ հաւատ չ'ընծայել ուխտած եմք, բնաւ անոնց դաւադրութենէն չ'հատուլ ուխտած եմք: Այո ուխտած եմք, եթէ ոչ՝ ընդհանուրին՝ գէթ մասնաւորապէս մեր անձին համար կարգ ու կանոն հաստատելով, այնու դարձեալ ի յառաջդիմութիւն: Պիտի դայ անշուշտ ժամանակ մը, որ մեզի իրաւունք և ձայն պիտի տայ գոչել թէ «այս դար, ահա բռնաւորաց դերեզմանն է»: ալ ախտոս որ ժամանակի կորստեամբ պիտի տուժուինք:

Ազգասէր տէր, ընդունիլ հաճէ մեր խորին յարգանաց հաւատարմութեանը, և շնորհք բրէ ներկայ ցաւալից գործութեան անկիւն մը զօհել ձեր ազգօգու և ազատախօս Մանգուսէի մէջ,

Որով միամբ և այլն:
(Պատն ստորագրութիւնը)
Յ. Գ. ներկայ վայրկեանի ձեռքերուն անցաւ 26 1870 թիւ պատուական լրագիր, յ'որում հրատարակեալ տեսանք «Ապշուղայ գաւակ մը հ'քստորագրութեամբ նամակ մը, որ նըւաղ ծիծաղաշարժ էր իւր լղծուել ունիմք ու արեւելից գրութեամբ...: Մեղք այն գրչին որ լրագիր միտանաւ միայն նուիրուած է:

Նոյնը
Ա. Զ. Գ.
Աս ընտրող Միացեալ թաղիս Պէպլի և Արեւմտեղի թաղիս երեսփոխան Թորոսեան Մեծ. Գրիգոր Եփենտի հրաժարած ըլլալով՝ պատրիարքական հրամանագրին համաձայն ընտրողական ժողովս ընտրելեաց կառավարիկ յանկ մը կը ներկայացնէ՝ որք են
Գարբիէլ Կիւմիւշեան
Երեմիա Պաղտատարեան
Մարտիրոս Բինկեանլեան
խնդրելով Ձեր մեծապատուութենէն

որ բարեհաճիք յանկին մէջէն կամ գրաւն ազատօրէն մէկու մը անունը գրել ներկայեալ քուէթղթիս մէջ, միանգամայն ուշադրութիւն ընելով որ ընտրեալը Օսմանեան հպատակ 30 տարին լրացուցած, տէրութեան օրինաց և ազգային գործոց հմուտ ըլլայ, և կամովին հրաժարեալ կամ արդէն երեսփոխան չ'ըլլայ, և զայն յառաջիկայ կիրակէ մարտ 19 անձամբ բերել և կամ հաւատարմ անձի մը միջոցաւ ի խորհրդարան յուղարկել՝ ուր պատրաստ պիտի գտնուի ընտրողական ժողովս մինչև ժամը 5, ուսկից վերջը եկած թէ քուէներն և թէ դիտողութիւն անընդունելի լինելով քուէ համարը պիտի կատարուի: Միամ աղօթարար 1872 մարտ 17 Նախագահ Ընտ. Ժող. Գործ. շէյխ Պետրոս Զոհանայ

Ս. ԸՆԴՏՈՂՈՒ ՄԱՍԳԻՒԴԻ
Գիւղիս ամբաստանակեաց Թադ. խորհուրդը խմբովին հրաժարած ըլլալով, նորոգ ընտրութեան համար, ազգային Կեդր. վարչութեանէն մարտ 5 թուական հրահանգին համեմատ կազմուած ընտրողական ժողով՝ որունց քուէարկութիւն ընել ամսոյ 19 առաջիկայ կիրակէ օր ի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ թաղիւղի, իսկ նախորդ ընտրութեանց պէս ժողովս պարտաւորութիւն չ'ունենալով տալեալ նամակները ցրուել ընտրողաց, կը վտնայ ծանուցանել, որ քուէարկութեան օրը իւրաքանչիւր ընտրող բարեհաճին իրենց ընտրական իրաւունքն ի գործ դնել ներկայ հրահանգաց համեմատ:

1. Քուէտուլը բաց է օրուեալ օրը առաւօտեան ժամը 1 էն մինչև 5 էն Թադ. խորհրդարան եկեղեցւոյ և 5 էն կամ թէ այն է ժամերգութեան աւարտանէ ետքը յատենի Ս. եկեղեցւոյ:

2. Ժամը 7 էն քուէտուլը պիտի գոցուի անմիջապէս քուէ համարը սկսելու պայմանաւ:

3. Ընտրողաց դիւրութիւն տալու համար ընտրելեաց եռապատիկ թուով ցուցակ մ'ալ պատրաստուած և կախուած է Ս. եկեղեցւոյ բակը, իսկ ընտրողք պարտաւորեալ չեն ձախ աւար հետեւելու, այլապէս դուրսէն ալ ընտրել միայն ինն անձինք:

4. Ընտրողք առ հասարակ պարտաւոր են քուէարկութեան օրուեալ օրը մինչև օրուեալ ժամը իրենց ցանկին մէջ իրենց տնուան առջեւ ստորագրելէն ետքը, քուէտուլը ձգել իսկ նոցա որ բռնաւոր ստուս չ'կարենան անձամբ իրենց քուէն բերել, պարտաւոր են իրենց քուէթղթը յատուկ ստորագրեալ նամակի մը մէջ ծըրարելով և կնքելով հաւատարմ անձի մը ձեռք ուղղել առ Նախագահ ընտրողական ժողովոյ:

5. Արդեւեալ տակէց առաջ կըլած քուէարկութեանց արդեանց դէմ տարածուելու թիւներ, անտեղութիւններ և կասկածներ տեղի ունեցած է, ընտրողական ժողովը ատենց տեղի չ'տալու համար, որպէս է որ այն ընտրողներ որ գիր գրելէ զուրկ են, պարտաւորեալ են իրենց քուէն անձամբ բերել և յանձնել ժողովոյ նախագահին, և այս կարգի ընտրող նամակաւք, ուղղելու չեն և եթէ անձամբ չ'ներկու յանալով նամակաւ գրեն, իրենց քուէն անընդունելի է:

Նոյնպէս անընդունելի են ստորագրեալ քուէները: 2. վերին ի վար կարգու չի գրուած, 3. անստորագիր նամակաւ գրուած, 4. պահանջուած 9 թիւէն աւելի գրուած, 5. քերտած ու գրուած քուէները:

Ընտրողական ժողովոյ այն հրահանգացը համեմատ, որուեալ օրը քուէարկութեան չ'անանկցող որ և է ընտրող ի վերջոյ բռնաբար իրաւունք չ'ունի:

Թադ. խորհրդարան Նախագահ թաղիւղ 11 մարտ 1872 ընտր. ժողովոյ Գեորգ Գեորգ Աբրահամ

ՍՍՀԻՊ ՂԱԶԵԱՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Գաղթական Բնակչ. միւլի բազարընտու
Նոյն 29 իսկ խանքուս